

HUISNAMEN 15

EEN WERELD VOL VERRASSINGEN

Hans de Groot

In deze artikelen reeks passeerden de afgelopen jaren al heel wat huisnamen de revue. Elke huisnaam heeft zijn eigen geschiedenis. Ik wil u graag meenemen op een nieuwe speurtocht. Het eerste adres dat wij aandoen is Hasebroeklaan 43.

Samen gaan wij terug in de tijd naar het jaar 1920. Deze plek kijkt achter uit op een flink dennenbos dat helemaal doorloopt tot aan de Laurillardlaan. Een deel van dit bosgebied is kort geleden gekocht door Henricus (Henri) M.G.M. Nelissen. Hij is druk in onderhandeling met de bouwmeester (architect) G. Boot over het bouwontwerp voor een landhuisje, dat voldoende ruimte biedt om er comfortabel te wonen en daarnaast ook mogelijkheden heeft om er te zijner tijd een kleine uitgeverij te beginnen. Uiteindelijk worden ze het eens over een definitief bouwontwerp. Het wordt een klein landhuis met een rieten dak. De hierbij afgedrukte bouwtekening, waarop al een latere uitbreiding aan de linkerkant te zien is, geeft er een goede indruk van. Uiteraard zal voor de bouw een deel van het dennenbos gerooid moeten

worden. In opdracht van Henri Nelissen vraagt G. Boot de bouwvergunning aan, waarop de gemeente positief reageert. Dan kan er gerooid en gebouwd worden. De bouw, uitgevoerd door aannemer G. Boot, verloopt voorspoedig en voor het einde van het jaar kunnen Henri Nelissen en zijn echtgenote Margaretha (Gree) A.M. Nelissen-Gemke verhuizen van hun Utrechtse adres naar de nieuwe woning, Mesdaglaan 9 in Bilthoven. Tot 1926 woont het echtpaar op dit adres. Dan wordt de Mesdaglaan door de gemeente omgedoopt in Hasebroeklaan en krijgt hun huis het nummer 43. Zo veranderen gelijktijdig de Marislaan en de Mauvelaan in Bilderdijklaan en Tollenslaan. Veel bewoners in dit gebied lieten zich bij de keuze van hun huisnaam inspireren door hun woonomgeving tot namen als Boschhoeve, Boschrust, Beukenhoek, Dennenhoek enz. Zo ook het echtpaar Nelissen. Kort na het betrekken van hun nieuwe woning prijkt de huisnaam Dennenlust op de gevel, geschilderd op een houten bord. Tijdens de vijfenvijftig jaar dat de familie Nelissen het huis bewoont, moet de huisnaam Dennenlust ooit uit de gratie zijn

geraakt om vervangen te worden door de naam Dennenvreugd. Waarschijnlijk was lust toch een wat te beladen woord in die tijd. De ware reden van deze naamwijziging is in de nevelen van de tijd verdwenen.

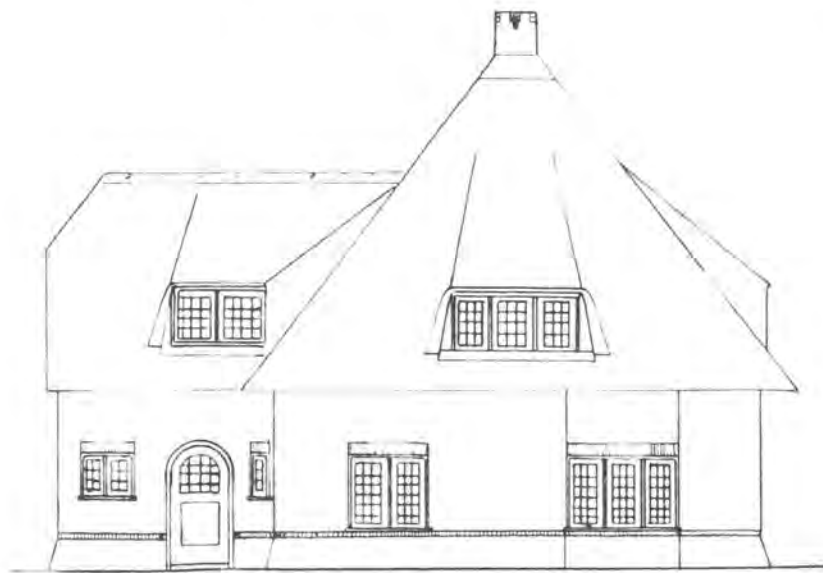
Henri Nelissen zocht na zijn voortijdig beëindigde priesteropleiding een nieuwe toekomst in de wereld van het boek. Hij deed ervaring op bij een grote boekhandel en uitgeverij in Amsterdam en vervolgens bij de uitgeverij van periodieken Neerlandia in Utrecht. In deze periode leerde hij zijn

toekomstige vrouw kennen, die ook in de uitgeverwereld actief was.

In 1922 gaat een langgekoesterde wens van het echtpaar Nelissen in vervulling. Onder het rieten dak van Dennenlust/Dennenvreugd wordt de Uitgeverij H. Nelissen gestart met als eerste uitgave het Amusante Weekblad. Deze uitgave wordt op last van de Duitse bezetter in 1941 beëindigd. In 1946 verschijnt het blad weer, maar nu onder de naam 't Amusantje tot het in 1951 verkocht wordt aan Uitgeverij Neerlandia.

De keuze van de uit te geven boeken wordt sterk bepaald door de katholieke achtergrond van Henri Nelissen. In 1923 wordt de Amsterdamse Roman-, Boeken- en Kunsthandel overgenomen, waardoor de basis van zijn bedrijf verbreed wordt. Gelijktijdig komt hij in het bezit van de avonturen van Lord Lister, de Grote Onbekende, wekelijks geschreven door de Telegraaf-journalist Felix Hageman. Deze schreef maar liefst achthonderd verhalen over deze gentlemaninbreker.

De gezinsuitbreiding met twee zonen, Henricus (Hans) Josephus

Dennenlust.

Maria in 1921 en Robertus (Rob) Matheus Maria in 1925, en de voorspoedige groei van de onderneming veroorzaken in de volgende jaren een groeiend ruimteprobleem. Aan de westzijde van het huis bouwt aannemer G. Boot in 1923 een kleine vleugel en in 1925 nogmaals een vergelijkbare vleugel maar nu aan de oostzijde. In 1928 verdwijnen de Uitgeverij en de Roman,- Boek- en Kunsthandel uit Dennenlust/Dennenvreugd en wordt het pand weer helemaal een woonhuis.

In 1975 overlijdt mevrouw Nelissen-Gemke, achttien jaar na de dood van haar man. Dan valt er stilte over Dennenvreugd tot in 1976 de nieuwe eigenaar N.J. Westdijk, wonend op de Van der Helstlaan 18, een bouwvergunning aanvraagt voor het veranderen en uitbreiden van de woning.

Wanneer we nu in 2006 de gevel van het huis bekijken dan blijkt daar, deels begroeid door een klimplant, nog steeds een houten schild met de huisnaam Dennenvreugd op te vinden te zijn. Dat doet mij als huisnaam-liefhebber bijzonder veel deugd.

Wat zou iemand er toe kunnen brengen om zijn huis De Bult te noemen. Dat wordt duidelijk wanneer we de villa op Laurillardlaan 30 nader bekijken. Beide delen van deze villa worden

gedekt door een rieten kap met een bijzondere oplopende daklijn.

Voor de bouwhistorie van dit pand moeten we terug in de tijd naar 1928. G. Boot, nu weer in zijn rol van architect, is weer door Henri Nelissen van Dennenlust/Dennenvreugd aan het werk gezet. De ruimtenood in zijn huis is nu dusdanig groot geworden dat een apart kantoor een bittere noodzaak is. In het nieuwe kantoor kunnen de uitgevers- en boekhandelsactiviteiten worden voortgezet en verder uitgroeien. G. Boot maakt een ontwerp voor een bakstenen gebouwtje, net als Dennenlust/Dennenvreugd gedekt met een rieten kap. Dit dak loopt vanaf de voorzijde in een vloeiende lijn omhoog zodat aan de achterzijde van het gebouw een bruikbare tweede verdieping ontstaat. Uiterlijk ziet het er uit als een kleine villa. Dit ontwerp krijgt de goedkeuring van de opdrachtgever en G. Boot mag als aannemer ook de bouw ervan uitvoeren. Opnieuw moet een stuk van het dennenbos opgeofferd worden aan de vooruitgang. Het verkrijgen van de bouwvergunning levert geen problemen op. De kantoorvilla, zoals ik het maar zal noemen, wordt gesitueerd ongeveer midden tussen Dennenlust/Dennenvreugd en de Laurillardlaan en krijgt als adres Laurillardlaan 30. Dit levert de vreemde situatie op dat het pand ver achter

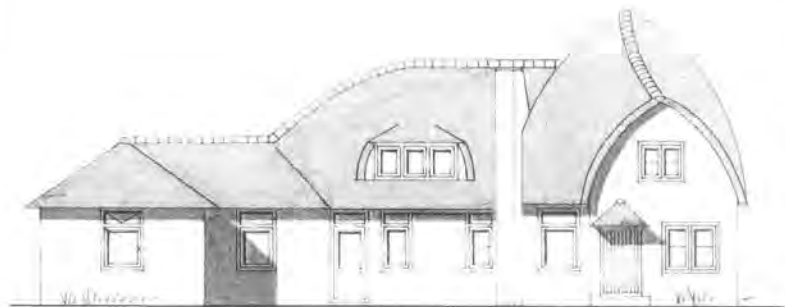
Huisnamen 15

de rooilijn van de Laurillardlaan ligt.

Kort na het betrekken van deze kantoorvilla treden twee jonge mannen in dienst die tot hun pensioen het bedrijf trouw blijven. Het zijn mijn vader, Jan de

Groot, die actief wordt in de boekhandelsector en Piet van Antwerpen, die een onmisbare steun wordt in de uitgeverij.

Een bijzondere fase in het bestaan van de kantoorvilla wil ik u niet onthouden. Tijdens de Tweede Wereldoorlog komt de Hasebroeklaan te liggen in het Duitse Sperrgebiet. Achter Dennenlust/Dennenvreugd komt een prikkeldraadversperring, waardoor de verbinding tussen beide panden afgesloten wordt. Dit probleem wordt echter opgelost door een opening in de versperring te maken die tijdens de avond en de nacht afgesloten moet worden met een zogenaamde 'Spaanse ruit', een verplaatsbare bok met prikkeldraad. De kantoorvilla wordt door deze bijzondere ligging een ideale plek als onderduikplaats en

Laurillardlaan 30.

voor ondergrondse activiteiten.

In 1955 trekt Henri Nelissen zich terug uit het bedrijf. Hij overlijdt in 1957 en wordt begraven in het nieuwe familiegraf op het kerkhof achter de O.L.Vrouwekerk

aan de Gregoriuslaan. Dan wordt het bedrijf gesplitst in twee afzonderlijke ondernemingen. De Roman- Boek- en Kunsthandel onder directie van Hans Nelissen en de uitgeverij onder directie van Rob Nelissen.

In het begin van de jaren zestig blijkt de kantoorvilla opnieuw de groei van de ondernemingen niet meer te kunnen bijhouden. Er wordt een plan ontwikkeld voor een nieuw kantoorpand op de rooilijn van de Laurillardlaan. Het idee is om ook dit pand het aanzien van een woonvilla te geven. Bij de gemeente valt dit plan niet in goede aarde met als gevolg dat de kantoorvilla wordt verkocht. Het pand wordt na een verbouwing in gebruik genomen als woonhuis.

In 1979 dient de toenmalige eigenaar van de villa bij de gemeente een nieuwe aanvraag voor een bouwvergunning in. Het gaat nu om een uitbreiding. Het eerste ontwerp van deze uitbreiding komt qua architectuur niet geheel overeen met de visie van de gemeente. Men komt vlot tot een vergelijk en de bouwvergunning wordt afgegeven. De uitbreiding komt haaks op de oostelijke zijgevel van de oorspronkelijke villa te staan en zal ook in baksteen worden opgetrokken en voorzien worden van een rieten kap met een gebogen daklijn zoals bij het bestaande pand. Op de hier afgedrukte afbeelding ziet u de villa in de huidige situatie. Het linkerdeel is de uitbreiding van 1979 met opnieuw een aanbouw uit 2000 en het rechterdeel is de oorspronkelijke kantoorvilla.

Nu gaan wij opnieuw een stukje terug in de tijd naar 1933 en begeven ons noordwaarts naar de De Hooghlaan. Veertien jaar na de aanleg van deze laan in het Park Ridderoord vraagt J.A. Klein, wonende op Hertenaan 30 in Den Dolder, een vergunning aan voor de bouw van een landhuisje bestemd voor de bewoning door twee mensen. Het is een charmant huis met een vanaf de benedenverdieping hoog oprijzend pannendak. Het is niet groot met een

grondoppervlak van 65 m². De gemeente laat in juni 1933 weten dat er geen bezwaren zijn tegen de bouw en tegen het einde van 1933 betreft het echtpaar Klein het huis. Helaas blijkt het met de gezondheid van mevrouw Klein niet zo goed te gaan, want in 1937 vraagt J.A. Klein bij de gemeente toestemming voor het plaatsen van een draaibaar tuinhuisje. Een in die tijd niet ongebruikelijke methode om Tbc-patiënten optimaal te laten profiteren van zon en buitenlucht.

In 1951 verschijnen er nieuwe bewoners in het landhuisje. Het is het pas getrouwde echtpaar Robertus (Rob) M.M. Nelissen en Antonia (Tonny) J.M. Nelissen - van de Kar.

Laurillardlaan 30.

De Baronie, De Hoogblaas 9.

Rob heeft zijn jeugd doorgebracht in Dennenlust /Dennenvreugd en werkt sinds 1947 in de uitgeverij van zijn vader. Hij leerde tijdens zijn studie via een medestudent Tonny kennen in Princenhage, liggende in de voormalige Baronie van Breda, een vrije

heerlijkheid. Hun nieuwe huis met de grote tuin aan de doodstille laan, waar alleen nog maar op beide hoeken een villa staat, geeft hen het gevoel in een eigen 'vrije heerlijkheid' te wonen. Hieruit komt de inspiratie voort om het naamloze huis op te sieren met de naam De Baronie. De naam wordt, in witte gotische letters geschilderd op een groen schild, hoog op de gevel aangebracht.

Voor twee personen biedt De Baronie voldoende woonruimte. Na de geboorte van hun eerste dochter en eerste zoon begint het echter wat krap te worden in het huis. In april 1953 vraagt de architect H.A.G. Müller in opdracht van Rob Nelissen een bouwvergunning aan voor een forse uitbreiding van De Baronie aan de achterzijde van het huis. Deze uitbreiding geeft gelukkig meer lucht. In 1961 is de kinderschaar inmiddels gegroeid tot vijf dochters en twee zonen. Opnieuw wordt er een uitbreiding gerealiseerd en gelijktijdig wordt ook de indeling van De Baronie aangepast.

Het boekenfonds van uitgeverij Nelissen had vanaf de start een sterk katholieke inslag. Deze werd de uitgeverij eind jaren zestig, begin jaren zeventig in de tijd van het Tweede Vaticaans Concilie bijna fataal. Het was een groot geluk dat de publicaties van de veel gelezen theoloog

professor Edward Schillebeeckx bij de uitgeverij Nelissen verschenen. Het waren zeer moeilijke jaren, waarin Rob Nelissen langzaam de koers ging verleggen naar publicaties gericht op het sociale werk en het onderwijs. Vanaf 1977 wordt hij hierin ondersteund door Dick Boer, die in 1988 de leiding van de uitgeverij van hem zal overnemen.

De tand des tijds laat ook het naambord De Baronie niet ongemoeid. Eind jaren zeventig is dit aan vervanging toe. Zoon Jan, inmiddels steenhouwer, hakt De Baronie in een granieten gevelsteen, die helaas niet blijkt te passen bij de kleur van de gevel. Daarom krijgt de gevelsteen een plaatsje in de gevel van zijn werkplaats in Bunnik en Jan maakt een groen metalen schild met in dezelfde witte belettering De Baronie. In 1983 moet er definitief afscheid genomen worden van Tonny Nelissen - van de Kar. Haar lichaam wordt bijgezet in het Nelissen-familiegraf. In 1988 trouwt Rob met zijn tweede echtgenote, mevrouw Jacqueline M.T. Hunink. Na het overlijden van Rob Nelissen in 1996 blijft zij wonen in De Baronie. Nu, in augustus 2006, rijst de vraag hoelang De Baronie nog op de gevel zal staan. Het huis is namelijk verkocht en mevrouw Jacqueline Nelissen-Hunink gaat verhuizen naar het

huis op Gregoriuslaan 17. Zij heeft besloten dit huis 't Amusantje te noemen Dit als een hommage aan Henri Nelissen die vroeger als kerkmeester van de Parochie van Onze Lieve Vrouwe van Altijddurende Bijstand ook het huis op Gregoriuslaan 17 onder beheer had en die met Het Amusante Weekblad, na de Tweede Wereldoorlog omgedoopt in 't Amusantje, de Uitgeverij H. Nelissen begon. De gevelsteen met naam is inmiddels klaar en zal binnenkort geplaatst worden.

Nu richten wij onze schreden weer zuidwaarts naar Bilderdijklaan 58. Daar zien wij in de punt van de voorgevel de huisnaam Villa Maria. Uit de historie van dit huis blijkt dat Villa Maria niet de enige naam is die deze gevel ooit gesierd heeft. Laten we dus eerst maar eens teruggaan naar 1918. In dat jaar vraagt de N.V. Biltse Bouw- en Bouwgrondmaatschappij een bouwvergunning aan voor een kleine villa voor eigen rekening. Op de verstrekte bouwvergunning staat als toekomstig huisadres Marislaan 6. Naast deze nieuw te bouwen villa is al een andere villa in aanbouw, eveneens door de N.V. Biltse Bouw- en Bouwgrondmaatschappij. Dat pand krijgt als adres Marislaan 4. Tussen deze villa en de Soestdijkseweg is nog slechts één andere villa

gebouwd met als adres Marislaan 2. In een oud adresboek uit 1922 staat op Marislaan 6 als bewoner A. Bienfait met de huisnaam Sandy Hook vermeld. Het lijkt erop dat het stuk grond waar het huis gebouwd is in die tijd kaal en zanderig was. Mogelijk was er langs de achter het huis lopende spoorbaan bewust een strook grond van begroeiing vrijgehouden wegens het brandgevaar door vonken uit de langrijdende stoomlocomotieven. De heer Bienfait blijkt al in 1919 in de villa te wonen, want in dat jaar vraagt hij toestemming om een schuurtje te mogen bouwen. In een adresboek uit 1927 vinden wij opnieuw de huisnaam Sandy Hook. Het huis wordt dan bewoond door M.J. van Andel. Het huisadres is inmiddels veranderd in Bilderdijklaan 58. Tegen het einde van hetzelfde jaar betreft Pieter Soels met zijn echtgenote Sophia Elisabeth Bottinga en zijn dochter Margaretha Johanna het huis, dat op dat moment nog Sandy Hook heet. Dat staat althans als huisadres van Pieter Soels vermeld op de Nota van Afrekening van Notaris Huender betreffende de financiële afwikkeling van de koop van het huis. De adresboeken van na 1927 vermelden op dit adres verder geen huisnamen meer. Pieter Soels en zijn gezin zijn afkomstig uit

Utrecht, waar hij op Biltstraat 2 een kapsalon, genaamd Maison Soels, beheert. In de oude gegevens van de burgerlijke stand blijkt op enig moment het beroep van Pieter Soels veranderd te zijn van kapper in 'geen'. We schieten nu even wat sneller door de tijd heen en verzeilen in het jaar 1984. Dan wordt het huis verkocht door Gerardus Anthonius Joseph Uleman aan Kathinka Hofstede - van Beek en Bob Hofstede, wonend in het houten huis De Kluis op Sweelincklaan 8 (zie Biltse Grift 15^e jaargang, nr. 4). Op het moment dat zij hun nieuwe huis kunnen betrekken treffen zij een nog volledig ingerichte woning aan. Er blijken maar enkele dingen door de heer Uleman te zijn meegenomen, de rest is achtergelaten voor de nieuwe eigenaren. Misschien bedoeld als genereus gebaar, maar de nieuwe bewoners zitten wel met het probleem en vragen zich af: „hoe krijgen we dit huis leeg, zodat wij onze eigen spullen kwijt kunnen?” Als oplossing kiezen Kathinka en Bob Hofstede voor het organiseren van een forse zogenaamde garageverkoop. Een van de belangstellenden is bereid flink te betalen voor een in de verkoping liggende afgesloten brandkast. Dit prikkelt de nieuwsgierigheid van Bob Hofstede. Hij gaat niet op het bod in en forceert zelf de brandkast. Wie schetst zijn

verbazing wanneer daar een stuk familiearchief van Pieter Soels uit te voorschijn komt. De heer Uleman blijkt niet de enige te zijn geweest, die dingen achterliet bij het verlaten van zijn woning. Er komen onder andere stukken te voorschijn over huizentransacties in Düsseldorf, schoolrapporten van de lagere school en het Stedelijk Gymnasium in Utrecht van zijn dochter, een handgeschreven Utrechtse Courant van Woensdag 2 mei 1945 met de kop 'De Führer is gesneuveld' en een aantal Rijksbroodkaarten voor de aankoop van 50 en 200 gram brood. Waarom zou iemand zo'n archief achterlaten?

Het maakt in ieder geval duidelijk dat Pieter Soels met zijn vrouw (hun dochter verhuisde in 1941 naar Amsterdam) zeker tot de bevrijding in 1945 in het huis hebben gewoond. Dit vermoedelijk samen met de leden van het gezin van Rudolf Rosenthal, die vanaf oktober 1940 tot oktober 1946 bij de gemeente als bewoners op dit adres staan ingeschreven. De naam Soels komt nadien nog twee keer voorbij. In 1971 wordt de kennisgeving voor de aansluiting van het huis Bilderdijklaan 58 op het gemeenteroel geadresseerd aan Mejuffrouw J. Soels op dat adres. Waarschijnlijk is zij dan eigenaresse van het huis. In 1990 biedt een Utrechtse Vastgoed Groep mevrouw M.J. Soels aan een of meer

Villa Maria, Bilderdijklaan 58.

verhuurde woonhuizen in Utrecht van haar te kopen.

Ooit vond Bob Hofstede in het huis een aan Bilderdijklaan 58 geadresseerde envelop, waarop naast het huisadres ook de huisnaam Villa Maria stond vermeld. Dit versterkte hun idee om het

Huisnamen 15

Sandy Hook of Villa Maria worden? De keus viel uiteindelijk op Villa Maria omdat de naam Maria ook voorkomt in Kathinka Hofstede's doopnaam. Naar welke Maria het huis oorspronkelijk is vernoemd heb ik niet in het gemeentearchief kunnen ontdekken, aangezien deze naam bij niet een van de vrouwelijke bewoners van het huis voorkwam. Villa Maria staat nu ongeveer een jaar op de gevel in door Bob Hofstede zelf gemaakte metalen letters. Kathinka en Bob Hofstede ben ik zeer erkentelijk voor het vertellen van de curieuze gebeurtenissen in de historie van hun huis.

Bronnen

Algemeen:

- * Gemeentearchief De Bilt, dossiers bouwaanvragen arch. 1.733.21.
- * Gemeentearchief De Bilt, oude dossiers afdeling burgerlijke stand.

Met betrekking tot Dennenlust / Dennenvreugd, De Bult en De Baronie:

- * Interviews met mevrouw J.M.T. Nelissen - Hunink, Bilthoven, J. Nelissen, Bunnik, mevrouw T. Nelissen, Soest, W. van Antwerpen, Bilthoven.
- * Huisnamenbestand Historische Kring D' Oude School, De Bilt.
- * Artikel t.g.v. het 75-jarig bestaan van Uitgeverij H. Nelissen in De Volkskrant d.d. 1 oktober 1997.
- * Lord Listerklub, (www.lordlister.com).

Met betrekking tot Sandy Hook / Villa Maria:

- * Interview met mevrouw Kathinka Hofstede - van Beek en Bob Hofstede.
- * Archiefstukken P. Soels.
- * Huisnamenbestand Historische Kring D' Oude School, De Bilt.